

TALOUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 31/2009 vp

Maaseutu ja hyvinvoiva Suomi: Valtioneuvoston maaseutupoliittinen selonteko

Maa- ja metsätalousvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 27 päivänä toukokuuta 2009 lähettäessään valtioneuvoston selonteon Maaseutu ja hyvinvoiva Suomi: Valtioneuvoston maaseutupoliittinen selonteko (VNS 5/2009 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi maa- ja metsätalousvaliokuntaan samalla päättänyt, että muut erikoisvaliokunnat voivat halutessaan antaa lausuntonsa maa- ja metsätalousvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- vastualueen päällikkö Ulla Mehto-Hämäläinen, Keski-Suomen TE-keskus
- kehittämisspäällikkö Kaarlo Lepistö, Pohjanmaan TE-keskus
- vastualuepäällikkö Esko Koskenkorva, Pohjois-Pohjanmaan TE-keskus
- professori Pirjo Siiskonen, Ruralia-instituutti.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Kaakkois-Suomen TE-keskus
- Itä-Kainuun työ- ja elinkeinotoimisto
- Mikkelin työ- ja elinkeinotoimisto
- Porin seudun työ- ja elinkeinotoimisto
- Turunmaan työ- ja elinkeinotoimisto.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Talousvaliokunta on käsitellyt toimialaansa kuuluvaa selonteon kohtaa 3.2 Maaseudun elinkeinojen kehittäminen. Siltä osin valiokunta lausuu seuraavaa.

Yrittäjyys ja palvelut eri muodoissaan sekä liikenneyhetydet pitävät maaseudun elinvoimaisena. Riippuen toimialasta mm. maankäytön osalta maaseudulla on usein paremmat edellytykset yritystoimintaan kuin kaupunkialueilla. Yritystoiminnan myötä myös paikallisten palvelujen kysyntä vilkastuu.

Selonteko perustuu varsin perinteiselle ajattelulle maaseudulla harjoitettavasta yritystoimin-

nasta. Pikemminkin kyse on yritys- ja liiketoiminnasta maaseudulla kuin maaseudun elinkeinoista. Nykyisin 43 prosenttia kaikista maaseutuyrityksistä on muita kuin maatiloja tai monitoimitiloja.

Talousvaliokunta yhtyy näkemykseen, että globalisaatio sekä paikallisuuden ja ekologisesti kestävä elämän ja luonnon arvostus lisäävät vastaisuudessa maaseudun kiinnostavuutta asumisen ja yritystoiminnan harjoittamisen ympäristönä. Selonteossa luvataan, että hallitus varautuu teiden kohentamiseen ja raideliikenteen kehittämiseen. Yritystoiminnan kannalta on tärkeää myös muu infrastruktuuri, kuten tietoliikenneyhetydet sekä vesi- ja jätehuolto.

Hallitus toteaa, että laajakaistaverkko on Suomessa verraten kattava, mutta nopeiden yhteyksien osuudessa Suomi on jäänyt kansainvälisesti vertaillen jälkeen, ja katsoo, että kansalaiset ja yritykset asuin- ja sijaintipaikasta riippumatta tarvitsevat nopeita ja tehokkaita tietoliikenneyhteyksiä tasapuolisesti koko maassa.

Talousvaliokunta yhtyy hallituksen näkemykseen tietoliikenneyhteyksien tarpeesta ja esittää, että maa- ja metsätalousvaliokunta kehottaa hallitusta toteuttamaan laajakaistaohjelman mahdollisimman nopeasti ja selvittämään, voidaan-ko säästynyttä EU:n rakennerahastorahoitusta kohdentaa laajakaistaverkon rakentamiseen. Maaseudun elinkeinotoiminnan kehittämisen kannalta samantasoiset tietoliikenneyhteydet koko maassa ovat ratkaisevassa asemassa. Ne antavat mahdollisuuden myös etätyön tekemiseen maaseudulla.

Selonteossa todetaan, että yritykset ovat kiinteä osa Suomen menestystä, ja luetellaan esimerkein yritystoiminnan mahdollisuuksia (s. 18). Siinä ei mainita luonnonmukaista maa- ja elintarviketaloutta ja ruokaketjua eikä vapaa-ajanasutusta maaseudulla toimivien yritysten tuottamien palveluiden ja tuotteiden asiakkaina. Valiokunnan saaman tiedon mukaan tällainen yritystoiminta on kasvussa muissa Pohjoismaissa. Ihmisten tietoisuuden lisääntyessä ekologisesti kestävä elämäntavan arvostus ja tietoisuus ruoan terveysvaikutuksista lisäävät luomutuotteiden kysyntää. Kuluttajille on annettava tietoa siitä, miksi luomuruokaa kannattaa suosia. Luomuruoan tuotantoa ja jalostusta tulee kehittää sekä tukea toimenpiteitä, joilla mm. päiväkodeissa ja kouluissa suositetaan luomuruokaa. Toimiva logistiikka on tärkeä osa koko maaseutu-yrittäjyyden ketjussa.

Talousvaliokunnalle annettujen viimeisimpien tietojen mukaan luomutuotannon määrä on kasvussa ja maassa on jo yli 4 000 luomutilaa. Ahvenanmaalla kaikista tiloista yksi neljäsosa on luomutiloja.

Vapaa-ajanasuntojen määrä on vuodesta 1980 vuoteen 2007 melkein kaksinkertaistunut, lähes 500 000:een. Niitä käyttää säännöllisesti vajaa 2 miljoonaa henkilöä. Tuoreen tutkimuksen mu-

kaan vapaa-ajanasukkaat haluavat tulevaisuudessa ostaa kasvavassa määrin paikallisia elintarvikkeita ja tuoretuotteita sekä kaikenlaisia välttämättömyys- ja elämyspalveluita vapaa-ajanasunnon sijaintipaikkakunnalla. Tutkimuksen mukaan kysyntä on suurempi kuin tarjonta (Ruralia-instituutin raportteja 40/2009).

Talousvaliokunta toteaa, että tuollainen kysyntä antaa uusia yritysmahdollisuuksia paikkakunnilla, joissa on jo vapaa-ajanasutusta. Tarjonnalla voidaan houkuttaa myös uusia asukkaita.

Selonteossa todetaan, että julkisen hallinnon palvelujen lisäksi maaseudun yrittäjyyttä ja innovaatiotyötä voidaan tukea muodostamalla valtakunnallinen ja alueellinen maaseudun asiantuntijaorganisaatioiden yhteistyörakenne (Maaseutu-Inno).

Talousvaliokunta pitää eri organisaatioiden yhteistyötä kannatettavana, mutta uusien organisaatioiden perustamisessa on vaarana byrokratian, tehottomuuden ja kustannusten lisääntyminen. Valiokunta muistuttaa, että maassa toimii uusyritysverkosto, joka tarjoaa maksutonta ja luottamuksellista neuvontaa yritystoimintaa suunnitteleville ja aloittaville yrittäjille. Suomessa on 31 Uusyrityskeskusta, ja niillä on 80 palvelupistettä eri puolilla maata. Niiden tuella on luotu pysyväisluonteista yritystoimintaa.

Talousvaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että Uusyrityskeskusten palveluja hyödynnettäisiin myös maaseudulle perustettavien yritysten tukena.

Selonteossa puhutaan maaseudun osaamis- ja pääoman hyödyntämisestä ja mm. maaseutututkimuksen tulosten tuotteistamisesta (s. 20).

Talousvaliokunta korostaa, että tuotteistamisen ohella tutkimuksen on oltava maaseudulla toimivan tai sinne perustettavan yritystoiminnan tukena. Valiokunnan kuulemisessa on todettu, että käytännössä tehokkaimmaksi toimintata- vaksi on osoittautunut tutkijoiden ja maaseudulla toimivien yrittäjien henkilökohtainen vuorovaikutus ja heidän välisensä luottamuksellinen suhde.

Suomeen on luotu yhdeksän maaseutuprofessorin verkosto, jonka tehtävät kohdentuvat maa-

seutututkimukseen ja -opetukseen sekä maaseudun kehittämistyöhön.

Talousvaliokunta muistuttaa hallituksen lupauksesta turvata alan osaamis pääoman kehittämisen kannalta tärkeiden maaseutuprofessorien rahoituksen jatkuvuus. Professorien on oltava yhteistyössä sekä kiinteässä vuorovaikutuksessa maaseudulla toimivien yritysten kanssa. Rural Studies -opetusverkoston turvaaminen on tärkeää, jotta pystytään jatkuvasti tuottamaan maaseutukysymyksiin erikoistuneita yliopistolaisen koulutuksen saaneita asiantuntijoita. Opetuksessa yritys- ja työelämäyhteyksien on oltava tiiviit.

Hallitus sanoo huolehtivansa osaavan työvoiman saatavuudesta koko maassa ja tukee sekä kotimaisen että ulkomaisen työvoiman sijoittautumista maaseudulle. Maahanmuuttajat ovat uusi ja tärkeä väestöryhmä, jonka sijoittumista ja työllistymistä maaseudulle tuetaan muun muassa kotoutumisen keinoin.

Kotouttamisessa talousvaliokunta pitää tärkeänä, että maahanmuuttajille ja maaseutuyrittäjille annetaan kielikoulutusta kommunikoinnin helpottamiseksi ja opetetaan kulttuurien tunteudesta keskinäisen sopeutumisen helpottamiseksi.

Hallitus korostaa maatalojen monialaistamista osana yleistä elinkeinon kehittämistä. Selonteossa kerrotaan monialaistamisen mahdollisuuksista mm. maaseutumatkailussa sekä sosiaali- ja terveystalouden tarjonnassa ja opetus- ja kasvatustyössä.

Maatiloilla ja maaseutuyrittäjillä on mahdollisuuksia myös maatiloilla tuotettavien raaka-aineiden paikallisessa jalostamisessa. Kuluttajavalistuksella voidaan entisestään lisätä paikallisesti tuotetun ruoan ja erikoistuotteiden suosiota.

Hallitus painottaa matkailun merkitystä laajenevana elinkeinona ja keskeisenä kehittämis-kohteena erityisesti harvaan asutulla maaseudulla. Selonteossa luetellaan matkailupalvelujen kysyntää lisääviä tekijöitä (s. 28—29).

Talousvaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että selonteossa ei mainita eri maista ja kulttuureista tuleville matkailijoille, joiden tavat ja tottumukset ovat poikkeukselliset esim. ruokailussa, tarjottavien palveluiden kysyntäpotentiaalia ja kehittämistä.

Maaseudulla on merkittävä potentiaali hajautetussa uusiutuvan energian tuotannossa. Edistämällä maaseudun kestävää energiataloutta voidaan parantaa energiaturvallisuutta, vähentää päästöjä ja luoda uusia työpaikkoja ja yritysmahdollisuuksia. Valiokunta painottaa toimia maaseudun uusiutuvan energian tuotannon vauhdittamiseksi.

Lausunto

Lausuntonaan talousvaliokunta esittää,

että maa- ja metsätalousvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

TaVL 31/2009 vp — VNS 5/2009 vp

Helsingissä 6 päivänä marraskuuta 2009

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Jouko Skinnari /sd	Päivi Lipponen /sd
vpj.	Antti Rantakangas /kesk	Marjo Matikainen-Kallström /kok
jäs.	Harri Jaskari /kok	Sirpa Paatero /sd
	Matti Kangas /vas	Oras Tynkkynen /vihr
	Toimi Kankaanniemi /kd	Markku Uusipaavalniemi /kesk
	Miapetra Kumpula-Natri /sd	Ulla-Maj Wideroos /r
	Jouko Laxell /kok	vjäs Klaus Pentti /kesk.
	Eero Lehti /kok (osittain)	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Eelis Roikonen.